

ARHIV OBITELJI ARNERI U KORČULI

Dr Rafo Arneri

Arhiv obitelji Arneri u Korčuli važan je u prvom redu za proučavanje prošlosti grada i otoka Korčule uopće, jer sadržava obilje rukopisa od prve polovine 14. do kraja 19. st., dosad malo ili nimalo ispitanih. Prema sudu stručnjaka dra Vinka Foretića, koji je imao prilike do izvjesne mjere upoznati ga, u njemu se čuva mnoštvo unikata.

Obitelj poznata u Korčuli već krajem 14. st. pod prezimenom Piruzović (Peruzević) mijenja ga početkom 16. st. kad su se sinovi Arnira Piruzovića prozvali Arneri. Pokušaji poduzeti u prvoj polovini 19. st. da im Austrija potvrdi staru pripadnost patricijskom staležu nisu uspjeli.

Okolnost da su pojedini Arneri (počev od sredine 16. st.) dobili visoko školovanje i obavljali istaknute funkcije uglavnom u granicama autonomije otoka Korčule pogodovala je rastu i značaju njihova porodičnog arhiva. Između njih bit će spomenuti:

Jakov Ivana Arneri, doktorirao pravo u Padovi g. 1550; njemu naređuje providur Korčule Petar Bragadin da sa »Marin Obradi ambasciator di questa Nobiltà, vostro collega, e con m. Ant. Costa, et m. Ant. Pomenich oratori di questo popolo« krene k duždu na poklonjenje; original od 26. X 1571; u sličnoj funkciji upućen g. 1580.

Nikola Arneri, istaknuo se u obrani Korčule prigodom turske opsade g. 1571. u svojstvu kapetana kao zapovjednik kule Revelina nad glavnim kopnenim vratima od grada.

Jakov Rafov Arneri, za vrijeme kandijskog rata (1645—1669) pravnik u kancelariji glavnog providura Dalmacije Leonarda Foscolo, u čijim se ratnim akcijama hrabro držao, a kad je ovaj poslat na Istok kao generalni ratni kapetan, i tu je Jakov zapažen. Bio je kancelar izvanrednog kapetana galeascâ Andrije Cornera i to je ostao kad je Corner postavljen za generalnog providura Dalmacije. O njemu vidi članak Cvita Fiskovića: Primorske vjetrenjače, »Slobodna Dalmacija«, br. 1 od 1959.

Jakov Arneri, kanonik, odlikovao se kao propovjednik u Dubrovniku (1739. i 1740.) za što ga je Republika počastila zlatnom medaljom.

Jakov Arneri, doktor prava. Odgojen u Kopru, član »Nascentium Academiae« u gradu Urbino i »dell Accademia dei Risorti« u Kopru; načelnik općine Korčule za francuske okupacije. Umro je 1819.

Jerolim Jakova Arneri, doktor prava na glasu; advokatski spisi arhiva iz njegove su pisarnice. Više godina načelnik Korčule. Umro je 1858.

Rafo Vlahov Arneri, javni bilježnik, zastupnik na Dalmatinskom saboru, prvi narodni načelnik Korčule koju je funkciju obavljao dugi niz

godina; njegovi politički spisi važna su arhivska građa. Umro je 1899. O njemu vidi: »Crvena Hrvatska«, 1899, br. 28, s nekrologom Frana Supila; »Obzor«, 1899, br. 171; članak Samuela Puhiera: Narodni preporod u Korčuli, »Narodni list«, 1912, jubilarni broj, str. 73—74.

U svrhu makar djelomičnog uvida u arhivsku građu na kraju navedeni izbor pokazuje kako njenu vrijednost tako i raznovrsnost. Najviše je dokumenata iz mletačkog razdoblja, a ima ih iz francuskog, ruskog i engleskog. Na ovo posljednje odnosi se npr. originalni zapisnik uprave otoka Korčule od 14. II — 4. IX 1813. (sveščić od 12 araka).

Arhiv ima oko 120 pergamena (najstarija od g. 1327) o privatnim i javnim odnosima (više dukala); u njemu su pohranjeni npr. notarijske knjige Korčule od g. 1677—1679. i od g. 1805—1817.; zatim notarski i politički spisi Rafa Arnerija (1837—1899); mnoštvo advokatskih spisa prve polovine 19. st. sa starijim prilogima; pored obilne obiteljske korespondencije (1800—1870) više pisama istaknutih javnih radnika druge polovine prošlog vijeka; nekoliko svežanja normalija mletačke i kasnijih uprava Dalmacije.

Jezik arhivske građe uglavnom je talijanski, nešto latinski, a hrvatski ponajviše u brojnim književnim rukopisima.

Arhivalije sumarno su popisane uz materijalnu pomoć JAZU od pisca ovog članka a da nisu sređene po arhivskim propisima, jer bi to iziskivalo više godina rada s obzirom na količinu dokumenata. Popis rukopisa, naime, obuhvaća 42 otkucane strane bez proreda.

Arhivom su se poslužili za svoje radove: Radić Frano, Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova; Foretić Vinko, Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420, citirajući često npr. kodeks zapisnika Velikog vijeća od 1398—1404; Pantić Miroslav, Venac nepoznatih baroknih nadgrobnica iz prve polovine XVII veka, »Prilozi za književnost...« knjiga 25, sv. 3—4; i drugi pisci.

Arhiv se još čuva u starinskoj palači s baroknim dvorištem definitivno oblikovanim u drugoj polovini 17. st. (V. Karaman Ljubo, Umjetnost u Dalmaciji u XV i XVI st.; Fisković Cvito, Primorske vjetrenjače, »Slobodna Dalmacija« od 1. I 1959.)

Uz arhiv je biblioteka sa oko 1000 popisanih knjiga, od sredine 16. st. dalje, pravnog i uopće kulturnog sadržaja, kao: Don Mauro Orbin, Il regno degli Slavi, Pesaro, 1601; Giono Palmotich, Kristijada, Rim, 1670; Don Ignazio Giorgi, Uzdasi Mandaljene pokornice, Mletke, 1728; J. J. Rousseau, Emile ou de l'éducation, Amsterdam, 1762; Nikola Tommaseo, Iskrice, Zadar, 1849.

Vraćajući se na arhiv evo izbora iz njegove građe svrstanog radi pregleda u grupu privatnu, političku, ekonomsku, crkvenu i književnu:

Rukopisi privatnog karaktera:

Oporuka od g. 1559. u sporu Hettoreo-Gazzari; govori se i o Tvrdlju.
»Contractus dotalis« između »Johannis Paparcich, patricii curzolensis« i »utriusque iuris Doctoris Jacobi Arneri« za Jacominu od g. 1556.
Oporuka Antuna qm. Francisci Marsich od g. 1502.

Rukopisi političkog karaktera

Svezak terminacija od g. 1420—1680.

Dukale, rješenja gen. providura i kneza Korčule od 1427—1797.

Dukala J. Moceniga od 1482. upućena knezu G. Viaro da ispuni molbe Korčulana.

Dukale, rješenja gen. providura i drugo o biranju javnih organa i inkompatibilnosti funkcija, od g. 1559—1725.

»Inventario de processi inespediti formati coll Autor ordimto. vengono consegnati da me Gio...canc. del... Z. Morosini Cp. ge. al Giacomo Arn. canc. del Andrea Corner Cap. Gnal. successo«, listova 1—318 sa protokol-skom bilješkom o svakom predmetu (g. 1662—1663?).

Dopis kneza Korčule L. Baduina upućen »Rectoribus Civitatis Jadre« od g. 1512.

Odluke knezova otoka Brača od g. 1505—1631.

Dekret gen. providura F. Molina od g. 1625, dukala J. Cornelija od g. 1627, upućena gen. providuru A. Pisaniju o zloupotrebama javnih dobara na Hvaru, dopis kneza Hvara F. A. Pasqualiga od g. 1733.

Dukala A. Moceniga »Spectabili Comunitati Curzole« od 3. IX 1571. kojom se odaje priznanje za hrabro držanje prilikom napadanja turske flote.

Molba pučkog prokuratora Antuna Pomenica od g. 1751. za pomoć u kojoj navodi: »Io me ritrovai alla Torre mia Santa Trinità alias Barbarigo, capitano sopra la detta Torre, et fui tradito da molti della nostra compagnia, li quali fuggieno nel comparir dell'Armata...«

Dvije dukale o »armar galere, elleger sopracomiti« i drugi dokumenti od g. 1448—1630.

Omašan omot rukopisa: »Divisori del Prato di Blata« od g. 1601—1828; dukale i drugi propisi o opremi galija Hvara od g. 1448—1684; o sađenju loze i drugo od g. 1420—1660.

Na omotu: Comunità, unutra: Zaključak »Captum in congregat. ne Popolari civitatis Curzole, Insule« od 7. II 1502. — Uvjeti za zakup placarine za ribu i meso od g. 1633.

Dukala od 1557. kojom je J. Gabrielli postavljen prvim sopracomitom. Rješenja generalnih providura o sopracomitu od g. 1569—1643.

»Sindici Advocatores et Provisores in Colfum Bernardus... et Nic. Dolfin« odgovaraju 6. V 1499. knezu A. Balbi u povodu žalbe »popola« na »nobile« Korčule.

Odluka gen. providura A. Enzo upućena knezu Korčule Z. Quirini u sporu plemića i građana sa knezom od g. 1714.

Dukala A. Priola i terminacije gen. providura (od 1609) o sporu plemića i pučana Korčule oko davanja galeotta od g. 1731.

Dokumenti o pravima i dužnostima pučana od g. 1629—1745.

O procesu pučana i plemića od g. 1684.

Odgovor plemića na žalbu pučana od g. 1731.

O procesu za očuvanje prava pučana od preziranja plemića koji porred ostalog odnose knjige privilegija (i pučkih) iz javne općinske kase, od g. 1731. Presuda gen. providura S. Vendramina od g. 1732. u tom procesu.

Žalba kneza Korčule gen. providuru na neznanje plemića i njihova obrana od g. 1745.

Žalba »Procuratora di Cittadini e Popolo (Capor, Trojanis) protiv neurednog rukovanja kasama Crkve, »ospedala« i općine od strane plemićke uprave i za svoje učešće; »informazione« od g. 1781.

Žalba kneza Korčule protiv Giunia i Arnerija kao nepokornih plemića od g. 1795.

Dokumenti o francuskoj upravi Korčulom od g. 1807—1812.

Dukale i odluke kneza Korčule o plaćanju činovnika od g. 1442—1732.

Dokumenti o službama liječnika, »kirurga«, apotekara, učitelja, organiste, sa žalbama pučana na plemiće, od g. 1574—1725.

Izvod iz zapisnika Velikog vijeća Korčule od g. 1557.

Zapisnici sjednica Velikog vijeća Korčule od g. 1682—1683.

»Liber congregationum universitatis« od g. 1782—1807.

Dokumenti o javnim poslovima od g. 1797—1815.

Rukopisi ekonomskog karaktera:

Spor kapetana Marina Zaffrona sa škvaranima, od g. 1780—1784.

Popis škvarana sastavljen 22. VII 1812.

»A. Lauredano et F. Pisano Sindici Provisores et Advocatores in Dalmatia« izdaju odluku o zabrani ribanja strancima oko Korčule, o izvozu drva, o upravi Korčulom od g. 1539.

»Circa la Maestranza, e Boschi di Curzola«, dokumenti od g. 1441—1843.

O poljskim štetama na Korčuli, dokumenti od g. 1570—1770.

Dekreti gen. providura protiv podmetanja šumskih požara od g. 1607—1634.

Požar u Blatu, dokumenti od g. 1696—1707.

O senzalima za vino u Blatu, dokumenti od g. 1756—1780.

O zaštiti maslinjaka, rukopisi od g. 1623—1638.

»Scoglio Inuernich«, rukopisi o Vrniku od g. 1488—1673.

Zapisnici sjednica Velikog vijeća o dodjeli zemljišta za škvare od g. 1642—1731. Rješenje molbi za škvare od g. 1675—1783.

Dukala upućena knezu Hvara F. Chancho (Cancho) od g. 1550. o koncesiji Petru Kavrinoviću za gradnju mlina na vjetar.

Capitan General Andrea Corner potvrđuje 1666. da samo Jakov Arneri i nasljednici mogu podizati mlinove na vjetar na Korčuli, Hvaru, Visu i Braču.

»Per dazio spina«, zbirka dekreta od g. 1541—1797.

Rukopisi crkveno-umjetničkog sadržaja:

Zaključak kapitula katedrale o građenju jednog oltara od g. 1480; zapisnik o vijećanju »sub lodia marina« o porudžbini orgulja od g. 1556; računska knjiga o korčulanskoj katedrali od g. 1514—1523; primopredajni zapisnik inventara katedrale od g. 1741.

Rukopisi književno-naučnog sadržaja:

Hrvatski književni kodeks: »Paulimir«; »Zaptislaua«; »Bisserniza«; »Plac Marka Kochine u isgubiegniu suogha Touarra u Zaualatizzi«; »Piesni pisane i pieuane od Gña Petra de Canauelli Gospoghi Pauli Stai

suoioi Uierenizi«; »Daniza Hchi Kraglia Ostoie«; »Gliubav u Pastierskoi Odiechi«; »Suncianiza«; »Skazanie ratti kaie bila pod Gradom Valone na 7 Agusta 1638«; »Tuxba i plač Daruisa Deeda«; »Piesan, koiaie bila pieuana od Gospodina Raffaella Arneri na somu piru u Kottoru Gosp: Frani Bisanti suoioi Uierenizi«; »Piesan od kolla pieuana na istom Piru Gosp: Nikoli Bisanti somu Tastu«; »Sacinka na Piru«; »Is Kottora Tripe«; »Odgovor Tripu«; »U hualu od Kottora«; »Bugarka od Kottora«.

Hrvatski književni kodeks: »Uieran Pastier prinesen is Italianskoga iesika po Gfu Petru de Canauellis Ulastelinu Corciulanskomu«; »Petro Alexicouich / magne Russie Imperatori ter maximo / De Turcis / wix indicato bello mox ouanti / Hoc / Castus musarum Chorus / Gloria Duce, Precone Fama, Iucundissimum Slavum concinit / Peana«; »Serenata«; »Zori-slaua pieuana po Gosp: P. de Canavelli«.

Život sv. Ivana biskupa trogirskog, ep od P. Kanavelića.

Povijest otoka Korčule od početka do sredine 18 st. od dra Antuna Paulinija.

Pregled povijesti grada Korčule od 1797.—1815. od dra Jeronima Arnerija.

Pregled povijesti otoka Korčule od početka do g. 1842. od istoga pisca.

Summary

THE ARCHIVES OF THE ARNERI FAMILY IN KORČULA

The Archives of the Arneri family in Korčula, which is an important source primarily for the study of history of the town and of the island Korčula, contains manuscripts from the first half of the fourteenth to the end of the nineteenth century, about 120 parchments, Protocols of the Great Council, Notarial Books etc.

Most documents belong to the Venetian period of sovereignty while others belong to the French, Russian, English and Austrian period. A concise list of archival materials made by the author of this article, comprises 42 closely typewritten pages.

From this list several items classified by subjects such as manuscripts of private, political, economic, ecclesiastico-artistic and literary or scientific character, are quoted in the article.

The language of the records is predominantly Italian, somewhat Latin, and in numerous literary manuscripts mostly Croato-Serbian.

The fact that some members of the Arneri family enjoyed the best education at one time attainable, that they were holding corresponding offices, usually within the autonomy of the island Korčula, all that has improved conditions for the growth and for the importance of the archives of that family.

Accordingly to the statements of Vinko Foretić who got acquainted, in a certain measure, with these records and who used them in his writings, there is a great number of uniques among them. Till now, the records were used by several scientific workers, but their scientific utilization has, in fact, hardly begun.